

Belgicko - Flámske begináže (Beguines)

Begináž (beguinage/beginhof) predstavuje menšiu alebo väčšiu múrmi ohradenú sídelnú štruktúru, v ktorej žili „sestry voľného ducha“ – begine (beguines). Beginské (bekyňské) kresťanské heretické hnutie sa začalo vyvíjať v 12. storočí v západnej Európe a preniklo aj do Česka a Talianska. Členky hnutia charakterizovala skromnosť, jednoduchosť, obetavosť a pracovitosť. Hnutie malo značný význam pre zrovnoprávnenie a duchovný život žien. Belgicko nominovalo do svetového dedičstva súbor 26 begináží, z ktorých WHC vybral 13 najreprezentatívnejších.

Begináž v Lier z 13. storočia patrí k najstarším a k najkrajším na území dnešného Belgicka. Dnešnú podobu vrátane portálu a Kostola Sainte-Marguerite v barokovom slohu dostala pri prestavbe v 17. storočí. Veľký dvor begiň v bývalom hlavnom meste Mechelene sa nachádza v jeho severozápadnej časti, neďaleko gotického tehlového Kostola sv. Kataríny. Založili ho v 13. storočí a žilo tu až 700 begiň. Begináž v Kortrijku založila grófica Johana Flámska v roku 1241. Patrí k najväčším v Belgicku. Begináž nemohla chýbať ani v Tongerene, pôvodne rímskom opevnenom správnom meste Aduatica Tungrorum a prvom biskupskom sídle v Belgicku. Založili ju v 13. storočí. Sídlo begiň v Dieste patrí k najstarším a najzachovalejším. Založili ho v 13. storočí a súčasnú podobu dostalo po prestavbe okolo roku 1550. Aj dvor begiň v južnej časti mesta Brugge založila Johana Flámska v roku 1245. Táto begináž od roku 1937 slúži ako ženský kláštor sv. Alžbety. Begináž v malom Hoogstratene, neďaleko hraníc s Holandskom, založili v 14. storočí a obnovili po požiari v roku 1506 v barokovom slohu. Pre hnutie begiň dal postaviť múrmi ohradený dvor na sever od námestia v Sint Truidene v roku 1258 kňaz Guillaume de Rijkel. Groot Begijnhof v univerzitnom meste Leuven pochádza z rokov 1230 - 1234. Na brehu De Dijle v južnej časti smerom na Namur tvorí „mesto v meste“ s viac než 100 domčekmi prevažne zo 17. storočia. Súčasťou tohto urbanistického komplexu s uličkami sa v roku 1305 stal brabantský gotický Kostol sv. Jána Krstiteľa, ktorého klenoticu sprístupnili verejnosti. V Gente zriadila Malý dvor begiň v roku 1234 Johana Flámska spolu so sestrou Margitou. Dodnes tu žije asi 40 begiň tradičným spôsobom a v pôvodnom oblečení.

Flámske begináže sú súčasťou SD od roku 1998. Belgicko je členským štátom dohovoru od 24. júla 1996.

Albánsko - Butrint

Butrint (pôvodne Buthrotum/Buthros/Bothrota/Buthrónon) na brehu rovnomeného sladkovodného jazera osídlili už v strednej dobe kamennej. Vo 4. storočí pred n. l. tu žilo asi 10 000 ľudí. Napriek blízkosti ostrova Korfu mesto postupne stratilo význam a vplyvom podmokania podlažia a šírením okolitých močiarov sa vyľudnilo.

K zániku mesta prispeli aj katastrofické zemetrasenie v roku 1153, epidémie a vpády Barbarov a Normanov. V 10. - 11. storočí ho ovládli Bulhari. Keď sa ho v 18. storočí pokúsili obsadiť Francúzi, Ali Pasa Tepelani dal postaviť na protihľom brehu kanála spájajúceho more s jazerom trojuholníkovú pevnosť. Benátska veža tvorí súčasť vonkajšieho opevnenia mesta. Okolité masívne hradobné múry z opracovaných kamenných blokov patrili zrejme k najstarším vo vývoji fortifikačného systému stavaného od 4. storočia pred n. l. až do 19. storočia n. l.

Západnú bránu na šiji polostrova posilnila Benátska pevnosť. Nad ňou na vrchole polostrova stála akropola, ktorú nahradila už zbúraná sťarokresťanská trojlodňová bazilika z 5. storočia. Druhú väčšiu a zachovalejšiu trojlodňovú baziliku postavili v 5. - 6. storočí. Zachovali sa z nej arkádovité mohutné steny hlavnej lode i chóra. K nej patrí aj samostatné južnejšie postavené baptistérium (6. storočie) vyzdobené mozaikou Strom života a 64 medailónmi so zvieracími/vtáčimi motívami.

Najstaršie rímske kúpele boli súčasťou starého mesta za vnútornými hradbami. V tejto časti mesta pod akropolou vyniká najmä zachovalý grécky polkruhový amfiteáter (divadlo) z 3. storočia s vynikajúcou akustikou a 27 radmi pre 2 tisíc divákov. Uzatvárajú ho 2 chrámy boha lekárstva Asklépie so starogréckymi nápismi a bazénom. Súčasťou antického mesta boli obytné štvrte, monumentálne fontány a záhrady napájané akvaduktom, ktorý postavili za vlády rímskeho cisára Augusta.

O odkrytie antického mesta Butrint (1928 - 1941) sa pričínili talianski a po roku 1944 albánski archeológovia. Výbor svetového dedičstva zapísal v roku 1997 Butrint do Zoznamu ohrozeného svetového dedičstva.

Butrint je súčasťou SD od roku 1992. Albánsko je členským štátom dohovoru od 10. júla 1989.

Bulharsko - Trácka hrobka pri Kazanlaku

Trácku kupolovú hrobku (tumulus) v Doline ruží rieky Tundže náhodne odkryli v roku 1944 pri budovaní obrany a následne vyplnili, i keď údajne už bola dávnejšie vykradnutá. V tejto hrobke, ktorú prekryvala mohyla, sa však zachovali vzácne fresky od helenistických majstrov ako jedna z najvýznamnejších pamiatok tráckej kultúry. Jej kamennú obdĺžnikovú predsieň spája dromos (chodba 195 x 112 cm) s kupulovou centrálnou časťou kruhového pôdorysu o priemere 265 cm a výške 325 cm. Hrobka pochádza asi z konca nadvlády skupiny Odrzyov z rokov 310 - 280 pred n. l. po vláde Seuthésa III. (341 - 313 pred n. l.), ktorý si udržal autonómnú vládu po porážke generálom Alexandra Macedónskeho - Lysimachom. Hrobka možno patrila kráľovskej dynastii kmeňa Bessov. Vo vstupnej chodbe (dromos) sa zachovali v zlom stave maľby vojsk a bojových scén pešákov i jazdcov. V lepšom stave sú nástenné maľby na strope hrobovej komory. V hornom páse starovekí umelci zobrazili preteky troch bojových dvojkoľosových vozov riadených bohyňami víťazstva - Nikami. Od stredného pásu s veľkou scénou ho oddeľuje koncentrický ornamentálny kruh. Veľkú scénu tvorí pri stole sediaci hodujúci vládca, ktorý pravou rukou drží nádobu a ľavou rukou (akoby na rozlúčku) ruku svojej smutnej ženy, sediacej na vyvýšenom tróne vedľa neho. Za paňou stoja dve slúžky. Jedna jej prináša šperkovnicu a v druhej ruke nádobu s toaletnými potrebami; druhá slúžka modrú šatku alebo osušku. Po pravej strane vládca umelci namaľovali ženu (pravdepodobne kňažku alebo veľkú trácku bohyňu prírody, len nepravdepodobne vládcovu matku), prinášajúcu na tácke ovocie. Žena sa hlavou dotýka ornamentálneho pásu a o hlavu prevyšuje ostatné postavy. Rovnaké dimenzie by asi dosiahla vládcova žena, ak by sa postavila. Za ňou pristupuje sluha s miskou a čašou, pripravený vládcovi naliať. Nasledujú dve trúbace ženy a dvaja muži privádzajúci dva osedlané kone. Kruhová scénu domyselne realisticky uzatvára štvorzáprah s vozatajom. Kompozícia štyroch koní v pohybe, z ktorých jeden je belák, patrí k zaujímavým ukážkam helenistického maliarstva. Na rozdiel od iných malieb hrobiek helenistického sveta, kde muž zväčša leží na lehátku, výjav pripomína skôr svadbu. Pri maľovaní fresiek umelci použili najmä červenú, čiernu, bielu a zelenú farbu. Tieňovanie využili najmä pri maľbe záhybov šiat (najvýraznejšie u panej). Dominujú okrové odtiene. Hrobku uzavreli a návštevníci si môžu prezrieť len jej repliku v menšom múzeu. Napodobeninu hrobky vyhotovili v roku 1975.

Trácka hrobka pri Kazanlaku je súčasťou SD od roku 1979.

Bulharsko - Trácka hrobka v Sveštari

Trácku hrobku objavili v roku 1982 v hĺbke 11,8 m pod juhovýchodnou časťou veľkej Gininej mohyly (v priemere 80 m) pri severnom okraji mohylového pohrebiska. Pravdepodobne do nej pochovali v 3. storočí pred n. l. niektorého vládcu severotráckej skupiny Getov alebo Trerov (predpokladá sa, že mohla patriť getskému kráľovi Dromichaitésovi, ktorý porazil aj Lysimacha - generála Alexandra Macedónskeho). Pochovaný muž mohol mať asi 60 rokov. Vedľa neho sa našla kostra mladšej ženy.

Hrobku vyrabovali už v staroveku. Nepomohlo ani jej zamurovanie a zaliatie škár olovom, ani navrhnutie 12 m vysokej zemnej mohyly. Skladá sa z chodby (dromos) a troch pravouhlých komôr. Výstupná chodba dosahuje dĺžku až 4 m a vystužili ju otesanými blokmi vápenca. Pri vchode do predsieni stoja pilierové výstupky - anty spojené architrávom a bukraniovým vlysom so štyrmi býčimi hlavami, rozetami a girlandami. Z predsieni sa vchádza do bočnej miestnosti a vlastnej hrobovej komory, kde objavili dve kamenné lehátka. Prednú časť komory podopierajú štyri dórske pilastre. Ďalší pilaster s korintskou hlavicou umiestnili v strede severnej steny. Cez ne preložili architráv a dórske vlys s metopami a triglyfmi. Do stredu frontonu štítu umiestnili hlavu Gorgóny. Sošky dievčat po stranách asi tvorili bočné architektonické plastiky - akrotérie. Nekolorovaná freska na vlyse znázorňuje jazdca, ktorému mohutnejšia ženská postava podáva veniec. Štyri menšie ženské postavy za ňou nesú toaletné potreby, krčah s pohárom, stolík a väčšiu nádobu. Za jazdcom stoja dvaja muži, asi zbrojnoši. Architráv pod vlysom podopierajú 4 karyatídy vystupujúce zo steny. Ďalších 6 karyatíd v tógach podopiera rukami a hlavou architrávy na príľahlých dvoch stenách, takže tvoria unikátne súsošie desiatich karyatíd vysokých 1,20 m. Len rohové karyatídy majú ruku spustenú vedľa tela. Všetky stoja na ríme a vyznačujú sa kučeravými vlasmi padajúcimi na pleciami a nádherným nariaseným a vytočeným okrajom tuniky, pripomínajúcim akant (Acanthus spinosus, A. mollis), jedným listom zakrývajúcim lono. Stiahnutý pás zvyrazňuje ich prsia. Všetky boli pomaľované okrovou, hnedou, červenou a modrou farbou. Postavami sa podobajú, no tvármi odlišujú. Oblečením pripomínajú egyptskú bohyňu Isis alebo skýtske hadie bohyne.

Trácka hrobka v Sveštari je súčasťou SD od roku 1985.